

Înfățișarea clipei

de *Nail Chiodo*

poezie

ilustrații color semnate de *Elleny Pendefunda*

traducere și postfață de *Liviu Pendefunda*

212 p, 33 Lei

ISBN 978-973-9412-36-0

Colecția Călătorilor Astrali 26

O clipă poate avea formă dar și fond, trup dar și suflet, cât despre spirit, aceasta'i este esența. Aparent timpul e deghizat, ascuns, camuflat sub o mască ce impune ținuta, conduita, întregul trecut, viitor, și mai ales prezent – e înfățișarea clipei. Interpretarea ei și a poeziei, Cuvânt primordial izbăvit de lumină e corvada lui Sisif, poetul încătușat să nu'și oprească niciodată misiunea.

Nail Chiodo s'a născut în Padova, Italia, în 1952. Fiul unei familii de biologi italieni care au emigrat în Statele Unite, a trăit în America peste douăzeci de ani, într'o perioadă de timp care s'a intins de când era la vârsta grădiniței până la 36 de ani. De asemenea, el a petrecut câțiva ani la Paris, primii în timp ce era la gimnaziu și apoi ca student. În 1974, a absolvit filozofia la Yale, iar în 1977, a pornit turnarea unui film de lung-metraj, "*The Insignificant Other*", care a fost finalizat, supraviețuind tuturor vicisitudinilor, numai în anul 2000. Din 1978, activitatea sa creatoare a devenit scrisul, publicând versuri în limba engleză. În prezent locuiește în zona de la nord a Romei și este director la *Lyrical Translations*, o inițiativă profesională de traducere a liricii universale în principalele limbi de circulație ale planetei (www.lyrical-translations.com).

Nail Chiodo abordează domeniile cuvântului cu o dezinvoltură remarcabilă, ce provine din cultivarea unei memorii prodigioase și a unei dexterități în mânăuirea limbajului de invidiat. Avem a face, în cazul său, cu un evident paradox: *natura* sa literară, abundentă, de o originalitate frapantă se întâlnește, undeva, în abisurile ființei ori chiar la suprafața ei raționalizantă, cu o cultură asumată deplin, cu fervoare reținută, asimilată cu o oarecare devoțiune livrescă. Nota atât de personală a textelor sale reiese așadar din ciocnirea sentimentului și a ideii, a gândirii și afectelor, din coincidența contrariilor, a multiplelor culturi care i-au influențat formarea intelectuală.

În volumul de debut, *Calliope Teething*, critica literară descifra o sumă de influențe care au intrat, până la urmă, ca obiecte de inventar, în plasma imaginărilor lui. E, mai întâi, ecoul manierist, evidențiat mai ales prin uzajul cu o predilecție semnificativă a oximoronului, a motivului labirintic, ori al celui cosmogonic, istoria artistului preocupat să înfăptuiască opera fiind o muncă sisifică pe lângă lumea corintică. Așa el oferă o explicație plauzibilă pentru caracterul special al pedepsei lui Sisif (*Mitul lui Sisif*) sau chiar încearcă să fie la înălțimea creației pentru a furniza un cont de morale *quos quid pro* ale anilor șazeci și șaptezeci din Statele Unite, pentru care a fost lăudat de către Rick Perlstein, unul dintre cei mai distinși istorici americani, ca fiind "plin de descoperiri fascinante și formulări abile" (*Penitenciarul*). Verva demitizantă a poetului, capacitatea și voința sa de a contracara modelele prestabilite, de a desacraliza e cât se poate de evidentă în *Noncense*. Acest volum prefigurează într'o anumită măsură textele dedicate pădurii Feroniei. El îl citează pe Blaise Pascal "Knowledge of physical science will not console me for ignorance of morality in a time of affliction, but knowledge of morality will always console me for ignorance of physical science.", fiind tributar însă și doctrinelor lui Ludwig Wittgenstein. El încearcă să facă ceea ce a mărturisit Wittgenstein că i-ar fi placut, adică să scrie filozofie ca o compoziție poetică (*Noncense*). Trebuie de remarcată forța premoniției sale pentru a sugera atribuirea Premiului Nobel pentru Seamus Heaney cu nouă ani înainte ca aceasta să se întâmple și remarcabila citare din lucrările unuia dintre filosoffii cei mai renumiți în Italia, editor al tuturor lucrărilor lui

Nietzsche și ale filosofilor presocratici, Giorgio Colli, care era practic necunoscut pentru publicul de limbă engleză (*Noncense*).

În *What the Whale Said* el sugerează că zgârie-norii din Manhattan ar putea foarte bine sfârși în ruine romane și sugerează câteva motive posibile cu treisprezece ani înainte de 11 septembrie (aici îl întâlnim în concordanță cu basoreliefurile de pe coloanele Catedralei Sf. Ioan Divinul din New York).

Cum știm, recapitulând sumar, am putea spune că erosul a fost perceput în grilă poetică, de-a lungul timpului, în două ipostaze opuse. Mai întâi, e vorba de o poezie erotică ori erotizantă inaugurată chiar de truveri și trubaduri, sub specia sublimității sentimentului, a reprezentării bărbatului în posturi ceremoniale de adorație și umilitate, de declamare a afectului în tonalități de efuziune exaltată. Mult mai târziu se ajunge însă la o reacție față de această imagine impusă de tradiție, reacție ce se va concretiza în efectuarea de către poeții moderni și postmoderni a unei operațiuni de demitizare ori de rescriere în grilă parodică a sentimentului erotic, sentiment care nu mai e evaluat în termeni superlativ-inflaționiști, ci e integrat unui nou cod axiologic, sentimentele găsindu-și, fără îndoială, o contrapondere în intelectul care le limitează efuziunile și, în același timp, le raționalizează, fiind, așadar, privite cu reticență și circumspecție de către ochiul critic al poetului. În acest fel, iubirea e transcrisă nu în registrul gravității și al solemnului, ci, mai curând, în grilă imaginativ-ironică, evident, cu însemnele parodice subiacente ori cu un umor contras într-o frază poetică de o ascuțită, ușor amară, luciditate. Avem de a face în *Loud in War* fără îndoială, cu o astfel de situație de deritualizare a sentimentului și a femeii iubite, într-un limbaj de un prozaism vădit, în care cuvântul pare de o concretitudine brutală, iar alăturările de vocabule din sfere semantice diferite au rezonanțe ce nasc elemente ironice și parodice, ca în versurile ce îl au ca prim personaj pe Lud și care sunt de o savoare lexicală inepuizabilă, amplificată și de inserturile intertextuale ce vor să sugereze că viața lumii nu este nimic altceva, în fond, decât o comedie a textului. Dragostea, așa cum e ea prelucrată de poetul postmodern, e mai curând o comedie a cuvântului decât un sentiment în stare nudă, un efect de halou parodic al limbajului decât un afect cu contururi psihologice strânse ori nete. În același sens pot fi urmărite transplanturile de cuvinte cu iz arhaic ori elementele de argou, ce dau farmec și plasticitate limbajului (limbajul de mahala din jargonul stradal american, folosirea unor entități gnoseologice din multe alte limbi, predominând latina și franceza).

Cânturile volumului evocă, în tonalități și culori fastuoase, perimetrul new yorkez, spațiu ce poartă în sine magia trecutului și tentația depărtărilor, în care senzația dominantă e aceea a moliciunii și lenei, complicată, desigur, cu un amestec de suavitate și spaimă atroce. E închipuită, în această parte a poemului, o întregă lume, cu o structură policromă, dezarticulată și fascinantă prin proiecția în dimensiunea onirică și în cadrele unei oscilații perpetue între aparență și esență, între realitatea concretă și iluzia amăgitoare a jocului poetic.

Uneori, se apropie de vremile apuse, sonori și forme lexicale arhaice, prin care autorul caută să-l introducă pe cititor în lumea fabuloasă a trecutului, o lume cu contururi fluide și cu o mecanică trepidantă a propriului metabolism, cu o structură neomogenă, de o diversitate policromă, exorbitantă ca ritm și alcătuire. De altfel, megapoemul stabilește o opoziție destul de elocventă între prezent și trecut, între lumea concretă, coplesitor de reală și lumea închipuirii, a fanteziei care relativizează contururile obiectelor, le transfigurează, transformă ponderea acestora în magie a imponderabilului. Nail Chiodo este cel care își scrie epopeea, primind vizita propriilor sale personaje. În fond, regăsim aici ceva din gustul tipic postmodernist pentru trecut, trecutul istoric și cel literar deopotrivă, un fel de modă „retro”, prin care sunt recuperate, cu un instinct ludic și parodic fără pereche, părți, elemente componente, piese mai mult sau mai puțin desuete ale mecanismului literaturii. Fantezia, virtuozitatea și frenezia cu care Nail Chiodo demontează vechi resorturi ale literaturii sunt inepuizabile. Lumea reală, ca și parafraza ei ficțională, se întretaie, într-o multitudine de ipostaze și de accente, carnavalești ori ludice. Dexteritatea sa stilistică e uimitoare, ca și stăpânirea desăvârșită a unor registre ale limbii de o deconcertantă diversitate. Imaginea lui așezată față în față cu lumea ficțională pe care el însuși a închipuit-o, ca și insertul livresc, jocul permanent între text, intertext și metatext, fac din *Loud in War* un poem în care comicul și parodicul, pastașa și ironia se întâlnesc pentru a configura o comedie a literaturii rescrisă în grilă postmodernă. Poemele sale reflectă de ce nu există permanență și continuitate în Univers, elucidează matematic magia numărului 7 (*Cântul X*), explică descrierea teoriei cuantice (*Cântul XII*) sau despre clonarea ființelor umane (*Cântul XIII*), toate acestea făcând același joc al atemporalității.

Cu alte cuvinte, instinctul parodic al poetului se orientează, mai întâi, spre o anumită tectonică a imaginarii clasice, spre fixitatea și stabilitatea monolitică a imaginilor, spre convenționalismul unor

procedee și, nu în ultimul rând, spre tratarea subversivă a unei maniere poetice mai intens particularizată. Clarității și armoniei clasice i se preferă acum heterogenitatea și reflexul ironic, prin care imaginea realității este relativizată, capătă, cu alte cuvinte, forme și dimensiuni inedite, mult mai aproape de fenomenologia complexă a realului. Poetul procedează, cu consecvență, la o desacralizare a limbajului poetic, dar și a lumii pe care o evocă. Am ales spre exemplificare cele douăzeci și două de lucruri pe care poetul și le-a propus să le realizeze. Am amintit deja câteva. Astfel aflăm datumul econometric la începutul volumului *Lucus Feroniae*, nu pentru a desconsidera cititorul ci pentru a-l sensibiliza asupra pericolelor viitorului, bazat pe cunoștințe antropologice solide. El și citează o cerere foarte interesantă a lui Claude Lévi- Strauss că "nici o comunitate umană nu poate să conțină mai mult de cinci la sută din membri și nu, într-un fel sau altul, divizat în doi". Alte importante teorii își găsesc locul în versurile sale precum istoria și semnificația pragmatismului (*Cântul V*), descrierea originală kerigmatică/ agnostică a religiei creștine (*Cânturile VII - VIII*), analiza relațiilor scandaloase de putere și privilegii care pătrund în actuala poezie pe modelul complexului militaro - industrial (*Lucus Feroniae Partea a doua, Cântul IV*). Argumentele integrării operei lui Nail Chiodo în postmodernism sunt destul de clare. Ludicul și parodia, defalcarea între formele de înaltă și joasă cultură, inserția fascinantă a stilurilor și tradițiilor din trecut, narațiuni ce pun sub semnul întrebării concepte tradiționale, de drept, religie, subiectivitate, vizualitate și simulacru spațiului vs temporalitate, critica nediferențiată a sistemelor sociale, dezorientarea personajelor în contextul lumii contemporane și al viitorului. Autorii postmoderni tratează de multe ori subiecte de mare importanță - al doilea război mondial, Războiul Rece, teorii ale conspirației dintr-o poziție de distanță și de deconectare, și aleg să descrie istoriile lor ironic și cu umor.

Existența intertextualității, un element important al postmodernismului, recunoașterea operelor literare anterioare cu intruziuni științifice, comentariile cu privire la situația societății, metaficțiunea, o tehnică folosită pentru a permite schimburi flagrante în narativ, salturi imposibile în timp, sau cea istoriografică cu distorsiuni temporale care trădează aici și cineastul Nail Chiodo, logica culturală a capitalismului târziu conducând personajele într-un spațiu dominat de paranoia sau minimalizarea unor caractere fracționându-se între realitate și ficțiune sugerând un realism magic care își are rădăcinile în lucrările lui Jorge Luis Borges sau Gabriel García Márquez. Poemele epice au un lirism interior fascinant, trăind o narațiune complexă, care, chiar dacă aparent este împărțită în perioade de creație și volume diferite, sunt o construcție unitară, o epopee a lumii, a civilizației umane în întregul ei, cu frământările, bucuriile, deziluziile și virtuțile sale. Susținerea valorilor culturale antice, a artei vizuale sau pentru a salva de la uitare muzica marilor compozitori ai timpurilor noastre (*Lucus Feroniae Partea a doua, Canto V*) sunt elemente prezente peste tot în decursul poemelor lui Nail Chiodo. Cel mai vizibil în artele vizuale, dar și în romane și poezii, postmodernismul este tributar iconoclasmului, autorul devenind un purtător de cuvânt pentru o perioadă istorică, polemizând asupra condiției umane dezvăluite de teoria literară radicală, punând bazele pentru o sinteză de sine (în sensul Rortyan) între filosofie și poezie (*Lucus Feroniae Partea a doua, Canto III*), îngustează distanța estetică, evitând modelarea metaforei și a altor tropi literari, aplicând un limbaj amestecat, elitist și vulgar totodată.

Poezia postmodernă include adesea teme de neliniște și este de obicei scrisă într-un format foarte liber. Pauze și structuri de linie pot fi haotic sau aparent lipsite de sens, deși există, de obicei, un scop pentru întreruperile explicative de idei neobișnuite. În timp ce ideile au fost de multe ori exprimate în forme mai vechi ale poeziei, prin separarea de linii și semne de punctuație, poezia postmodernă utilizează și pauze pentru a indica caracterul haotic al lumii. Însăși forma poemului servește pentru a întări ideea că formele sunt lipsite de sens.

Pentru cuvânt și alegerea în poezia postmodernă poate fi, de asemenea, complicată sau dificil de înțeles. Narațiunea de astfel de poeme poate fi scrisă într-un flux de stil care urmează gândurile sau cuvintele vorbitorului, fără considerație pentru cititor, cu toate că autorul volumului sprijină uneori cititorul, amintindu-i că poate participa și el în desfășurarea narațiunii. Ceea ce întâlnim la Nail Chiodo este abordarea de teme existențiale sau nihiliste. În timp ce existențialismul și postmodernism nu sunt sinonime, ele însă sunt frecvent asociate. O astfel de poezie ar putea sugera că lumea și viața sunt lipsite de sens, sau în cele din urmă ar putea impune cititorului să treacă dincolo de zona confortului obișnuit și să ia în considerare că lumea poate exista și în moduri cu totul noi.

Nu pot să nu mă opresc asupra unei similitudini între Nail Chiodo cu perioplul vieții și formării sale și Ezra Pound. Prin anii 1930, Pound scria despre sistemele bancare și economice, încorporând în cânturile sale propriile sale idei despre camătă, aplicând un război verbal împotriva corupției economice, împotriva

războaie literale, împotriva materialismului, împotriva obișnuinței minții umane de a permite perpetuarea dominației politice. La vremea aceea, admirator al lui Mussolini, el a trăit în Italia fascistă din 1925. În timpul celui de-al doilea război mondial el a rămas în Italia, păstrând cetățenia americană, acuzându-i pe Roosevelt și bancherii evrei de responsabilitatea războiului. Considerat a fi mental incompetent pentru a fi judecat, Pound a fost încarcerat în Spitalul Sf. Elisabeta din Washington, DC, până în 1958, când Robert Frost a reușit să obțină eliberarea poetului. În mod ironic, poemele scrise în închisoare "*Pisan Cantos*" numite "printre capodoperele ale acestui secol" au câștigat Premiul Bollingen în 1949. În 1958, Pound s'a întors în Italia, unde a trăit în liniște pentru tot restul vieții sale, în noiembrie 1972, fiind îngropat pe insula cimitir Isole di San Michele. El spunea că "Lucrul esențial al unui poet este de a construi lumea lui pentru noi." Nail Chiodo îi seamănă, dar nu tematic, ci prin modalitate ideatică relativă în sensul unei viziuni ostentative spre lume. Toate acestea nu se puteau realiza fără o cultură absolută și un har nemărginit.

Nu este un poet ușor de tradus. Limba sa de erudit, de poliglot încâlcește cuvintele dar și sensurile, mai întâi având nevoie de ansamblu pentru a putea apoi despica firul în patru și a analiza tâlcul ideilor și nuanțele fiecărui cuvânt în parte. Traducerea a implicat o analiză comparată între versiunea originală în engleză și tălmăcirea sa în italiană, realizându-se un hibrid benefic pentru o interpretare liberă a textului.

Întreaga operă este constituită din narațiuni fotografice. Clipele nu au, însă, nici timp nici spațiu și totodată le înglobează pentru a se derula cu viteze mai mari sau mai mici necesare realizării cinematografice a narațiunii. Aceasta din urmă nu este însă altceva decât matricea în care scriitorul își revarsă fantezia, harul, alegoria elementelor care, în spirit încarnat, dau substanță și înfățișare lirică unor poeme unice în literatura lumii. Folosirea limbii engleze le face accesibile pe toate meridianele, cu toate că, tălmăcite în italiană, franceză, spaniolă sau română, îmbracă în baroc aceste bijuterii cu suport romanic net.

Stilul versurilor se adună sub semnul modernismului, alături de E.E Cummings, R. Kipling, T.S.Eliot sau W.B. Yeats, opera lui Nail Chiodo nu se îndepărtează de Ezra Pound sau Sylvia Plath. O caracteristică remarcabilă a modernismului este conștiința de sine, respingând în mod explicit ideologia realismului, făcând uz de valorile din trecut prin reluare, încorporare, rescriere, recapitulare, revizuire și parodie. Poezia sa domină oglinzile în care autorul se privește pentru a-și aminti epoca în care trăiește comparând-o cu experiențele acumulate de omenire din antichitate și până în vremurile noastre.

Erudiția, enciclopedia debordantă, dovada unei culturi acumulate ca o adevărată bibliotecă mentală inundă fără a supăra cititorul, uneori notele de subsol ajutându-l să rememoreze istoria artelor, politiciii și sociale a umanității, sau îl incită să cerceteze dicționarele și internetul.

Revelațiile, aceste înfățișări existențiale ale clipei domină lirica lui Nail Chiodo pironindu-ne de crucea lumii cu sufletul și mintea cu un cui și încă unul.